

THE BEATLES: GET BACK // VINCZE TERÉZ

NYOLC ÓRA BEATLES

PETER JACKSON NYOLCÓRÁS DOKUMENTUMEPOSZA IZGALMAS ÉS FELEMELŐ TÖRTÉNET A ZENE HATALMÁRÓL, TEHETSÉGRŐL ÉS KREATIVITÁSRÓL.

A Beatles, a pop történet talán mindmáig leghíresebb zenekara, több mint fél évszázaddal ezelőtt, 1970-ben bomlott fel. A legkülönbözőbb alkalmakkor és évfordulókkor rendre felbukkan valamilyen nagyszabású, vagy annak kikiáltott, produktum a továbbra is jelentősnek mondható, új és új generációk belépésével folyamatosan újratemlődjő rajongótábor kiszolgálására. Ezúttal, meg kell hagyni, valóban nagyszabású és izgalmas fejezettel bővül az együttes krónikája. Peter Jacksontól, a *Gyűrűk Ura* filmek rendezőjétől nyilvánvalóan nem áll távol nagyszabású dolgok rendezése, ráadásul maga is Beatles rajongó, vagyis nem meglepő, hogy habár az eredeti elképzelés egy viszonylag sztenderd méretű dokumentumfilm készítése volt azon archív anyagok alapján, amit az együttes a *Let It Be* lemez munkálatai során 1969 januárjában rögzített, a végeredmény egy háromrészes, összesen majdnem nyolc óra hosszúságú dokumentumeposz lett.

Alapanyagban nem volt hiány, ugyanis 60 órnyi filmfelvétel és 150 órnyi hanganyag készült 22 nap alatt, amit egy tervezett „így dolgozik a Beatles” témájú filmhez rögzítettek annak idején. Az anyag nagy része valóban soha-sehol nem volt eddig látható. Jackson négy éven keresztül dolgozott a projekten, mely igazán egyedülálló betekintést nyújt a Beatles kreatív boszorkánykonyhájába, ugyanakkor tagadhatatlanul érzékelteti az 1969 elején már súlyos gondokkal küzdő együttes problémáit, melyek hamarosan a végső felbomláshoz vezettek.

Ha kerek évfordulót keresünk e dokumentummonstrum 2021 novemberi premierjéhez, azt is könnyen találunk. Éppen 60 évvel korábban, 1961 nov-

emberében történt ugyanis, hogy Brian Epstein meglátogatta a Cavern Clubot Liverpoolban. A gyakran csak „ötödik Beatle”-ként emlegetett Epstein látva a Beatlest és a hatást, melyet közönségükben kiváltottak, megérezte a nagy lehetőséget. A fiatal lemezbolt-tulajdonos így lett a pop történet leghíresebb együttesének első menedzsere és nagyhatású vezetője, aki mellett a srácoknak csak egy dolga maradt: zenét csinálni. (Éppen készülöben van egyébként Epsteinről egy játékfilm *Midas Man* címmel.) Az a fokozatos bomlási folyamat, aminek már kifejezett állapotát láthatjuk a *Get Back* dokumentumanyagában, lényegében akkor kezdődött, amikor 1967-ben, mindössze 32 éves korában, Epstein nyugtató-túl adagolásban elhunyt. A Beatles gazdátlan lett, elvesztették a vezetőt, aki rendet tartott, irányt mutatott.

A gondok 1968-ban folyamatosan gyarapodtak, a tagok eltérő irányba forduló (zenei) érdeklődése okozta konfliktusok és magánéleti krízisek jegyében telt az év. 1968 májusától bontakozik ki John kapcsolata Yoko Onóval, és a páros aggasztó mértékben válik függővé a herointól (októberben le is tartóztatják őket drogbirtoklásért), ami a zenében is egyre erősebb nyomot hagy, és az együttes belső dinamikájának sem tesz jót Lennon függősége. Yoko Onó állandóan jelen van a stúdióban, amikor az együttes dolgozik, korábban ilyesmi elképzelhetetlen volt. Az együttes tagjai mind utálták ezt a helyzetet, de nem akartak a drogtól labilis John-nal szembeállni. Paul magánélete is válságon megy át, felbomlik több éves kapcsolata, és megismerkedik későbbi feleségével, Linda Eastmannel.

A szakmai ellentétek jelentős összefüggésekhez vezetnek: az avantgárd és experimentális zene irányába mozdul

John-t idegesíti Paul tömegízlést kielégítő zenei gondolkodása. George egyre inkább szeretné, ha őt is elismernék egyenértékű zeneszerzőként. Azt pedig mindenki utálja, hogy Paul – aki Epstein halála után megpróbálja a hiányzó vezető szerepét magára venni – állandóan főnökösködik, mindenki játékába beleszól. Augusztus végén Ringónak annyira elege lesz, hogy bejelenti, otthagyja a bandát; egy héttel később a többiek visszakönyörgik.

Mindezen feszültségek következménye, hogy az 1968 nyarán-őszén készülő *The Beatles (White Album)* anyaga rossz hangulatban, külön-külön stúdiókban, a tagok által önállóan rögzített munkákból áll össze. Az 1968. november 22-én megjelenő lemez mégis nagy dobás, igazi Beatles-féle különlegesség – szokatlan, kétlemezes album hófehér borítóval. A siker, az anyaggal való elégedettség némi reményt kelt, de hosszú idő óta először ebben az évben a karácsonyt sem töltik együtt a bandatagok. Az év úgy zárul, hogy John bejelenti, ki akar szállni a zenekarból. A válsághelyzetben Paul mentőötletekkel próbál előállni: újra koncertezniük kéne, mert ha barátokként már nem is igen működnek, de zenekarként, közönség előtt továbbra is jók lennének. (A Beatles a Candlestick Park-ban adott 1966-os koncertje óta nem lépett fel nyilvánosan, fizető közönség előtt.) Az élő koncertezés John-nak is nagyon hiányzik, úgy dönt, ad még pár hónapot a közös munkának, hátha van kiút a válságból.

Így érkezik el 1969 januárja. Valami nagy dobás kell, ami új lendületet ad a zenekarnak, és ami ismét valami sosem látott produkció. Nincs pontosan kitalálva, mi legyen az, minden esetre valamilyen élő koncert lesz a tetőpont, és mindeközben készül egy dokumentumfilm a Beatlesről, arról hogyan dolgoznak a következő lemezükkön. A film rendezője a *Hey Jude* klipjét készítő Michael Lindsay-Hogg.

1969. január 2-án megkezdődik a munka és a forgatás a Twickenham Filmstúdióban, mely egy hatalmas üres hodály, zenestúdióknak kevésbé alkalmas, ezért később átköltöznek a félig kész Apple Stúdióba. Január 31-ig összesen 22 napon át zajlik a forgatás, ezalatt képződik a 60 órnyi anyag, melyből Peter Jackson dolgozott. A három részes dokumentumfilm szerkezetét a 22 nap

adja, minden nap egy fejezet; a film három része meglehetősen szabályos drámai szerkezetet rajzol: az első részt egy drámai fordulat zárja, George otthagyja a zenekart; a második rész végén kitalálják, hogy az Apple Stúdió épületének tetején legyen a nagy finálé, a koncert a tetőn; és végül a teljes film zárata maga a koncert, melyet tíz kamerával rögzítettek, és amit teljes terjedelmében láthatunk.

Arról, hogy a majdnem nyolcórás hossz megfelelő terjedelm-e, nem tudok objektíven nyilatkozni, mert bár sajnos a Beatles felbomlása után születtem, viszont még John Lennon halála előtt lettem Beatles-rajongó – vagyis számomra nem létezik olyan, hogy valami túl hosszú, ha közben azt lehet látni, hogy a Beatles zenél. Márpedig itt nagyon sokat lehet látni azt, hogy ez a (sajnos valóban és láthatóan) szétesőben lévő zenekar elképesztően élvezetes zenét gyárt. Lehet látni, ahogy szinte a semmiből, töredékes ötletekből jönnek létre a popzene azóta ikonikussá vált dallamai, szövegei. Egyszerűen nem lehet betelni azzal, ahogy a feszültségek ellenére sokszor mégis látványos kollaboratív pillanatoknak vagyunk tanúi.

Mindazok a problémák, krízisek és átalakulások, amelyekről a szöveg elején írtam, világosan tükröződnek, mintegy sűrítve újrajátszódnak ezeken a felvételeken. Tényleg egy felbomlóban lévő

„A Beatles gazdátlan lett”

zenekar van előttünk, de összességében mégsem keserű és reménytelen, amit látunk, mert a zseniális zenészek továbbra is ott vannak, zenét csinálnak, sokszor ökörködnek, néha unottan és feszülten téblábolnak, összeszólalkoznak, de időről-időre lenyűgözően zenélnek. Yoko tényleg állandóan ott ül Lennon nyakában, és szörnyen idegesítő, de nem mondhatjuk, hogy ezek a felvételek bármi módon azt bizonyítanák, miatta bomlott fel a zenekar. Ő valószínűleg csak látványosan a felszínre hozta azt, ami amúgy is elkerülhetetlen volt – hogy John Lennon nem igazán akart már ennek a zenekarnak, ennek a zeneiségnek része lenni. Paul tényleg sokat főnökösködik, és tényleg mindenbe bele akar szólni. George valóban elnyomva érzi magát. Talán Ringóban van a legkevesebb feszültség, de hát mindig is ő volt a kedves bohóc.

Az alkotási folyamat egyik kiemelt szemléltetője a *Get Back* című szám, melynek komponálása, alakítása és rögzítése folyamatosan visszatérő elem – ezért is jó cím ez a filmnek. De az élvezetes zenei produkciókon és improvizatív örömmzeneleken túl izgalmas beszélgetéseket hallunk munkamódszerekről, a zenecsinálás értelméről is.

Az egész anyagon végig vonul, néha már-már szürreális ötletelés arról, hogy hol is legyen a nagy durranás, a végső koncert, külön történet-szá-

lat adnak. Paul szerint egy óceánjárón kéne csinálni, ahová magukkal viszik a közönséget, esetleg az angol parlament épületében; Lindsay-Hogg egy líbiai anfitéatrumba képzelet a dolgot – a 2000 fáklyás arab mint nézőközönség látványa valóban világra szóló attrakció lehetne. Végül, amikor szinte végleg kicsúszva minden határidőből Glyn Johns (a zenei producer) felveti, hogy menjenek a stúdió tetejére – mindenki izgatott és lelkes lesz. A koncert a tetőn pedig igazán mágiikus befejezés, ékes bizonyítéka annak, hogy az egyik dolog, ami valószínűleg tönkretette a Beatlest, az élő koncertezés hiánya volt.

1970 tavaszán, amikor a *Let It Be* film Michael Lindsay-Hogg rendezésében megjelent, lényegében az együttes hivatalos megszűnésével egy időben, valószínűleg nem lehetett azt máshogy nézni, mint egy legendás zenekar végtelenül szomorú hatyúdalaként. A Peter Jackson által összerendezett közel nyolc óra azonban inkább felemelő, végig izgalmas és szórakoztató, a nosztalgikus távolság által is megszépített történet hírnévről, legendáról, és az alkotó kreativitásáról.

THE BEATLES: GET BACK – brit-amerikai, 2021. Rendezte és írta: **Peter Jackson**. Szereplők: **John Lennon, Paul McCarthy, George Harrison, Ringo Star**. Gyártó: **Walt Disney Studio / WingNut Films / Apple Corps**. Forgalmazó: **Disney+**. 468 perc.